

'Als een kind hier komt, is het altijd in nood'

Mike Ottink

Jeugdbescherming Amsterdam is een van de instellingen voor hulp aan jongeren waar de wachttijd stijgt. Het is moeilijk om genoeg mensen te vinden die het zware werk aankunnen. 'Het is topsport.'

Laura Obdeijn

Het aantal gezinnen dat wacht op een gezinsmanager van Jeugdbescherming Regio Amsterdam is van oktober tot half januari gestegen met bijna twintig, van 45 tot 64. Een van de oorzaken is de hoge werkdruk bij gezinsmanagers. Ze hebben veel en zwaar werk. De situatie bij Jeugdbescherming is problematisch, schreef wethouder Simone Kukenheim van Jeugd in een brief aan de raadscommissie Jeugd en Cultuur. 'Dat de regie over een gezin in sommige gevallen later kan starten dan we zouden willen, is ernstig.'

Even leken ze te verdwijnen, de wachtlijsten, maar ze zijn weer terug, ziet Inspectie Jeugdzorg. Terwijl de organisatie vindt: wachttijden moet je niet willen. Want zolang de kinderen en het gezin in de rij staan, is het moeilijk ze in de gaten te houden.

Sinds de decentralisatie op 1 januari 2015 - die moet zorgen voor flinke bezuinigingen door meer efficiëntie en juist het wegwerken van de wachtlijsten - ligt de (financiële) verantwoordelijkheid bij de gemeente.

Op die manier kan de zorg dichter bij de bewoners, sneller en efficiënter georganiseerd worden, is het idee. Blijkt er bijvoorbeeld plotseling enorme behoefte aan verslavingshulp, maar is er niet genoeg ingekocht? Dan kan daar nu sneller op ingesprongen worden met hulp van de gemeente. Ook worden kinderen die beperkt hulp nodig hebben direct geholpen door bijvoorbeeld wijkteams; zo kunnen kleine problemen klein blijven. Bij ernstigere problemen wordt gemikt op integrale hulp, waarbij er één begeleider is voor één gezin met één plan.

Gezinsmanager Judith (47)

"Ouders zijn in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor de veiligheid van de kinderen, maar dat lukt niet altijd en dan komt Jeugdbescherming in beeld."

Judith (47) werkt al ruim zes jaar als gezinsmanager bij Jeugdbescherming in Amsterdam en Amstelveen. "Maar ook als gezinsmanager ben je niet volledig verantwoordelijk, ook al voelt dat soms wel zo. Je moet het een beetje los kunnen laten. We zijn geen watjes maar ook geen superhelden."

"Soms kom je in thuissituaties waarbij ouders in scheiding liggen en de ruzies zo hoog oplopen dat er geslagen of geschopt wordt. Sommigen hebben verslavingsproblemen, waardoor ze niet meer kunnen zorgen. We zien angstige kinderen die niet meer naar school durven, waarbij de stress thuis tot problemen leidt. Wij moeten op zo'n moment snel een

situatie kunnen inschatten."

"Het allerbelangrijkste voor mij is dan de veiligheid van een kind. Is er direct hulp nodig of kan het nog even wachten? Het verschil kan hem dan zitten in de opa's, oma's, ooms of tantes van een kind. Is het bij hen wel veilig? Of zit een kind alleen en verwaarloosd thuis en is er niemand om het op te vangen?"

"Ik kan soms blij zijn als ik ergens binnenkom, omdat ik weet dat er iets ten goede kan veranderen, maar ik kan ook nog steeds verdrietig worden. Bang ben ik niet echt. Dat mensen boos zijn of in paniek, daar ga je eigenlijk al van uit."

"We hebben hier vaak te maken met complexe probleemgevallen, waarbij verschillende soorten hulp ingeschakeld moeten worden. Daar zijn we op ingesteld en dat is geen probleem als je genoeg tijd hebt voor de gezinnen. Nu proberen we hetzelfde aantal mensen te helpen met minder collega's. Het zorgt voor wachttijden en dat wil niemand, want als een kind hier komt is er altijd nood aan de man. Daardoor loopt ook de druk op. Je kunt dan het gevoel krijgen dat je niet genoeg kunt doen."

"Ik kan me voorstellen dat je kiest voor lichter werk: zeker als je 's nachts wakker ligt van je eigen zorgen, kunnen andermans problemen te veel worden. Gelukkig zijn er nog vaak momenten waarop ik denk: het werkt. Ik krijg ook blije reacties. Een trots sms'je van een inmiddels 23-jarige bijvoorbeeld: 'Ik ben nog niet zwanger, hoor!'"

'Wij zien alleen de zware gevallen'

"Dat er wachttijden zijn," stelt Claire Vlug, bestuurder van Jeugdbescherming Regio Amsterdam, "is onverteerbaar. We voelen ons daar allemaal

verantwoordelijk voor. Maar we hebben ook te maken met schaarste. Je kunt niet even een blik open trekken en zomaar wat mensen langs sturen bij gezinnen met soms hele complexe problemen."

Waar komen de wachtlijsten vandaan?

"Dat heeft met verschillende dingen te maken. In de eerste plaats vereist dit werk bepaalde specifieke vaardigheden en eigenschappen van de mensen die het doen. Je moet de regie kunnen voeren, empathisch zijn, je moet je kunnen binden aan een gezin, maar ook afstand kunnen houden. Je moet kunnen reflecteren en elke dag inschattingen maken over de veiligheid van een kind. Zouden onze gezinsmanagers dat niet kunnen, dan hebben de gezinnen daar ook niets aan."

En in de tweede plaats?

"Ik sta volledig achter alle veranderingen en de decentralisatie van de jeugdzorg, omdat die helpen problemen eerder te signaleren. Het heeft er echter ook voor gezorgd dat er een scherpere verdeling is gekomen: de wijk- en ouder-kindteams pakken nu de minder moeilijke gevallen op en wij krijgen vervolgens eigenlijk alleen nog maar gezinnen waarbij de problemen heel ernstig zijn. De aantallen zijn niet veranderd, maar er is wel sprake van verdichting van de problematiek."

"Daar komt bij dat onze gezinsmanagers steeds meer kennis hebben van het systeem om het kind heen. Ze kijken bijvoorbeeld niet meer alleen naar één kind, maar ook naar de broertjes en zusjes. Ze zien meer en kunnen niet wegstappen. We zien ook meer agressie en een toename van bedreigingen. Dat gaat allemaal onder je huid zitten en het gaat gepaard met meer verzuim."

Door werkstress?

"Je moet vitaal zijn voor dit werk, zowel mentaal als fysiek. Gezinsmanagers zien binnen gezinnen zulke heftige dingen. Dat maakt bijna altijd iets los. Ben je bijvoorbeeld zelf een jonge moeder, dan is het heel zwaar om een jong kind uit huis te moeten plaatsen. Het kan stressvol zijn om niet te weten wat zich achter een voordeur afspeelt en ze zitten echt niet op je te wachten."

"De gezinsmanagers krijgen te maken met boze, soms agressieve mensen; voor hen staat iemand klaar van een speciaal traumateam. En wie wordt bedreigd, loopt rond met een alarmkastje. Het werk wordt vaak onderschat. Het is een soort topsport."

Jeugdbescherming helpt bij de zoektocht naar hulpverleners. Maar elders zijn ook wachtlijden?

"Je moet je voorstellen, de gezinsmanagers zitten zes à zeven weken bij een gezin op de bank om er achter te komen welke oorzaak de problemen hebben en bij welke hulp het gezin gebaat is. Wat moet opgelost worden en hoe? Daar wordt weken met het gezin aan gewerkt, om vervolgens ergens anders weer tegen een wachtlijst aan te lopen."

Dat lijkt me frustrerend.

"Het is vreselijk frustrerend dat die doorstroom soms hapert, het is bovendien niet goed voor het gezin. We zijn al ruim een jaar bezig, het transitieproces duurt langer dan gehoopt. Ook de gemeente ziet in hoe belangrijk het is dat de zorg, de instanties en de gemeente beter op elkaar zijn afgestemd. Ik heb wel het gevoel dat dit het moment is dat we er daadwerkelijk wat aan kunnen gaan doen."

Wat wordt nu al aan gedaan om de wachtlijsten weg te werken?

"We zijn anders gaan werven, meer. Maar we hebben bijvoorbeeld ook onze vacatureteksten aangepast, opdat

meer mannen en ook oudere mensen willen solliciteren. Nu zijn het bijna alleen jonge vrouwen. We proberen op verschillende manieren de werkdruk te verlichten en zijn ook met opleidingsinstituten in gesprek. Het werk is niet meer zoals het altijd was."

Hoe groot is de kans dat het misgaat?

"We doen veel veiligheidschecks, acute gevallen worden direct opgepakt en er is echt zicht op de gezinnen die moeten wachten, anders zou ik niet kunnen slapen. Maar je sluit nooit helemaal uit dat er iets mis gaat, dat is inherent aan het werk."

'We zijn geen watjes maar ook geen superhelden'

Inspectie onderzoekt wachtlijsten

Diverse jeugdhulpinstellingen hebben te kampen met wachtlijsten. Bij Veilig Thuis, een advies- en meldpunt bij huiselijk geweld en kindermishandeling, groeide sinds de zomer de wachtlijst aan tot tweehonderd gevallen, zo werd eind januari bekend. Andere jeugdhulpinstellingen die kampen met wachttijden zijn, behalve Jeugdbescherming, Spirit, MOC 't Kabouterhuis en Lijn5.

"Soms is bijvoorbeeld een uithuisplaatsing gewenst, maar we hebben niet altijd direct plek. We kloppen in zo'n geval zo veel mogelijk bij andere instellingen aan, maar ook dat lukt niet altijd. De verwachting was dat het aantal aanmeldingen dit jaar zou dalen, maar dat gebeurde niet," zegt een woordvoerder van jeugdhulporganisatie Spirit.

"Even leken de wachtlijsten te verdwijnen, maar ze zijn weer terug," zegt een woordvoerder van Inspectie Jeugdzorg. "We zien het op meerdere plekken, niet alleen in Amsterdam. Een wachtlijst betekent per definitie dat kinderen

langer in een onveilige situatie zitten. Als de gezinnen niet onder begeleiding staan, is het moeilijker om de veiligheid in de gaten te houden."

De oorzaken die de organisaties geven, zijn behalve de bezuinigingen opgelegd door het rijk ook de andere manier van zorginkoop. Een andere verklaring kan zijn dat ernstige problemen binnen gezinnen dankzij de nieuwe aanpak - met wijk- en ouder-kindteams op straat en op scholen - sneller opgepikt worden, waardoor het aantal meldingen stijgt.

De precieze oorzaak is nog onduidelijk. "Vaak wordt bijvoorbeeld het personeelstekort als reden genoemd," zegt de woordvoerder van Inspectie Jeugdzorg. "Maar dat is te voorbarig. We moeten naar alle aspecten kijken. Dat gaan we doen in vervolgonderzoek."